

Til Stortingets helse- og omsorgskomite

Høringsinnspill Meld.St.15 Leve hele livet

Nasjonalforeningen for folkehelsen støtter regjeringens arbeid med en eldrereform som legger vekt på kvalitetsforbedring, og vil understreke at kommunene er særlig viktige i iverksettingen av denne reformen. I forkant av meldingsarbeidet la Nasjonalforeningen for folkehelsen fram tre forslag til overordnede tilnærminger: Å legge til rette for generasjonsmøter, det gode hverdagslivet og bedre samspill mellom tjenestene for helse og trygghet. Tilrettelegging for gode møter mellom generasjoner er en forutsetning for at aktive eldre skal kunne bruke sine ressurser og få impulser fra yngre. Det vil også gi yngre generasjoner økt forståelse for eldres situasjon. Tilrettelegging for slike møter bør derfor skje i boligplanlegging, tjenesteutvikling, arbeidsliv og frivillig innsats. Dette er utfordringer som ikke bare kan kvitteres ut i en stortingsmelding, men som må trekkes inn i samfunnsplanleggingen framover.

Meldingen beskriver eldre som mottakere av frivillighet, men i liten grad som deltakere selv i frivillig arbeid. For å sikre målsettingen om aktive eldre må det tydeliggjøres at kommunene skal samarbeide med frivillige for å oppnå målene i reformen og eldres deltakelse i frivillighet er et viktig samfunnsbidrag.

Det er bra at meldingen legger opp til at kommuner skal lære av hverandre, men de virkelig store utfordringene må møtes med klare grep og virkemidler fra staten. Hovedutfordringen til fremtidens eldreomsorg er hvordan vi håndterer fordoblingen av personer som vil få demens. Vi støtter fullhjertet meldingens ambisjon om et aldersvennlig Norge. Som meldingen viser, vil det kreve innsats på tvers av sektorer. Men det er viktig å være tydelig på at demens er en hovedgrunn til at mange ikke vil være selvhjulpne. Lakmustesten på om vi klarer å lage et aldersvennlig samfunn er hvordan vi ivaretar de som får kognitiv svikt. Dette stiller nye krav til kompetanse og forpliktende planer for fremtidenstjenestetilbud og samfunnsutvikling.

Nasjonalforeningen for folkehelsen har to krav til stortingsmeldingen:

1. Kompetansesatsning for å sikre kvalitet

Det er fortsatt en stor utfordring å få til et godt samspill mellom nivåene i helsetjenesten til eldres beste. Mange eldre har sammensatte helseproblemer og helsetjenesten fungerer fortsatt best for de enkle problemene. Over alt ser vi kompetent helsepersonell som strekker seg svært langt for pasientenes beste, og noen kommuner går foran med kompetansehevende tiltak. Men hovedbildet er at det er alt for fragmentert. Det er behov for en systematisk og målrettet satsning fra regjeringens side på kompetanse på alle nivå i kommunenes omsorgstjenester, og med målsetting om å redusere bruken av ufaglærte. Uten en heving av kompetansen i omsorgssektoren vil vi ikke finne permanente løsninger på kvalitetssvikt. Nasjonalforeningen for folkehelsen ber om at det legges inn i reformen en langt sterkere, langsiktig og mer systematisk satsning på kompetansebygging, med tydeligere ambisjoner og mål, økte statlige tilskudd og et forpliktende samarbeid mellom alle involverte parter.

2. Det må lages en ny demensplan.

Den største utfordringen for fremtidens eldreomsorg er veksten i antallet personer som er ventet få demens. I dag finnes det omlag 78 000 personer med demens i Norge. Dersom forekomsten av demens holder seg på dagens nivå vil antallet personer med demens være fordoblet til om lag 135 000 i 2040. Tall fra 2015 viser at kostnadene årlig for demens utgjør cirka 28 milliarder kroner. En fordobling i antallet personer med demens vil dermed antas i koste samfunnet opp mot 50 milliarder årlig. ⁱEn stor del av disse kostnadene skal dekkes av kommunene. Nasjonalforeningen for folkehelsen mener kommunene ikke er klar over denne utfordringen, og fanger dermed dette ikke opp i sin planlegging og dimensjonering av helsetilbud og kompetent personaleⁱⁱ. Mange vurderer demens som en naturlig del av aldring. Demens er en sykdom, som også kan ramme yngre personer. Det må gjenspeiles i variasjon av tilbud, og bruk av individuelt utformet helsetilbud i langt sterkere grad enn i dag. Det må i langt større grad enn idag utvikles tilbud som er tilpasset personer med demens og deres pårørende. Dette stiller særlige krav til:

- Rett diagnose i rett tid, og tilbud om god oppfølging
- Tilstrekkelig antall sykehjemsplasser
- Tilrettelagte boliger
- Avlastning for pårørende
- Mulighet for aktivitet og deltakelse
- Systematisk medvirkning
- Kunnskap om demens hos ansatte

Forskning bidrar til gradvis bedre verktøy for diagnose av demens, og dette vil medføre at stadig flere får diagnose tidligere enn i dag. Dette får betydning for planlegging og innholdet i tjenestetilbudet fordi personen med demens vil leve lengre med sykdommen. Nasjonalforeningen for folkehelsen ber om en tydeligere satsning for pårørende. Det er behov for å få nye konkrete ordninger som kan gi avlastning for pårørende, og bedre løsninger for å kunne kombinere arbeid og omsorgsoppgaver.

En bred reform knyttet til eldre generelt vil aldri helt kunne fange opp alle særskilte utfordringer knyttet til økende antall personer med demens, krav til primær – og spesialisthelsetjeneste. Nasjonalforeningen for folkehelsen ber derfor om at arbeidet med Demensplan 2020 videreføres i en ny nasjonal plan.

ⁱ Ressursbruk og sykdomsforløp ved demens (REDIC) 2015 Alderspsykiatrisk forskningssenter. Vossius m.fl.

ⁱⁱ Nasjonal kompetansetjeneste Aldring og helse. Rapport 2015 Nasjonal kartlegging av tilbudet til personer med demens. Gjørå, Eek og Kirkevold.